

SYLABUS
dotyczy cyklu kształcenia 2020/2023
 Rok akademicki 2022/2023

1. Podstawowe informacje o przedmiocie

Nazwa przedmiotu	Historia filozofii nowożytnej
Kod przedmiotu*	
Nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Filozofii
Kierunek studiów	Filozofia
Poziom studiów	Pierwszy
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	II rok, 3 i 4 semestr
Rodzaj przedmiotu	Obowiązkowy
Język wykładowy	Polski
Koordinator	Dr hab. Artur Mordka, prof. UR
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	Dr hab. Artur Mordka, prof. UR

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
--------------	-------	-----	-------	------	------	----	--------	---------------	------------------

3, 4	Wykład 60 h	Ćwiczenia 60 h							5

1.2. Sposób realizacji zajęć

- zajęcia w formie tradycyjnej
 zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

Ćwiczenia: zaliczenie z oceną

Wykład: egzamin

2. Wymagania wstępne

Zaliczenie przedmiotu z filozofii starożytnej i średniowiecznej

3. Cele, efekty uczenia się, treści Programowe i stosowane metody Dydaktyczne

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	Student poznaje główne kierunki i spory filozoficzne nowożytności w takich obszarach jak: ontologia (metafizyka), epistemologia, antropologia, aksjologia, filozofia polityki.
C ₂	Student wzbogaca swoją wiedzę filozoficzną o spory i problemy, jakie niesie ze sobą nowożytność.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych
	Wiedza. Absolwent zna i rozumie:	
EK_01	Poglądy i pisma klasycznych, nowożytnych autorów filozoficznych	K_Wo2
EK_02	Zależności między subdyscyplinami filozoficznymi: metafizyką, epistemologią i antropologią w filozofii nowożytnej	K_Wo1
	Umiejętności. Absolwent potrafi:	

EK_03	Stosować poznaną terminologię filozoficzną dotyczącą filozofii nowożytnej	K_Uo1
EK_04	Wykrywać zależności między tezami oraz zależności między ideami filozoficznymi myśli nowożytnej	K_Uo2
	Kompetencje społeczne: absolwent jest gotów do:	
EK_05	Krytycznej oceny posiadanej przez siebie wiedzy w zakresie idei filozoficznych czasów nowożytnych	K_Ko1
EK_06	Zaangażowanego uczestnictwa w życiu społecznym ze	K_Ko2
	świadomością znaczenie refleksji filozoficznej dla kształtowania więzi społecznych	

3.3 Treści programowe

- Problematyka wykładu

Treści merytoryczne

- **Ramy czasowe i obszary przemian w dobie Odrodzenia.**

Spoleczno-ekonomiczne i kulturowe źródła narodzin renesansowego umysłu otwartego. Rewolucja naukowa (**Kopernik, Galileusz**), rewolucja w sferze ludzkiej świadomości, rewolucja w łonie Kościoła –**reformacja (Luter** i jego znaczenie). Przemiany w świadomości przestrzennej – rewolucja geograficzna. Odkrycie antyku i jego wpływ na kształtowanie się nowego sposobu myślenia; wątki platońskie, arystotelesowskie i epikurejskie w filozofii Odrodzenia. Platonizm renesansowy. Rola Akademii Florenckiej: M. Ficino, P. della Mirandola. Człowiek jako mikrokosmos boskiego makrokosmosu (**M. Ficino, P. Mirandola**). **1 godz.**

- **Dewaluacja wertykalnych modeli stanowienia tożsamości:** sprawa dyferencjacji systemów społecznych i światopoglądowych. Wyzwalanie się człowieka spod z kurateli autorytetów. Sprawa godności człowieka (*dignitas*). Przeciwno średniowiecznej idei człowieka upadłego. Próba zasypania średniowiecznego dualizmu dwóch światów: Boga i człowieka: *sacrum* i *profanum*. Nowe miejsce człowieka w świecie. Sprawa dyferencjacji systemów społeczno-swiatopoglądowych. Dewaluacja metody scholastycznej. W poszukiwaniu nowej metody. **2 godz.**

- **Renesansowa filozofia przyrody:** Telesio, Vanini, naturalistyczny panteizm Giordana Bruna. Paracelsusa filozofia przyrody. **Antropocentryzm i humanizm** renesansowy. **Erazm z Rotterdamu** i jego filozofia. Stosunek Odrodzenia do ciała ludzkiego w medycynie. Człowiek w perspektywie sztuki: zmiana ikonografii renesansowej. **Odkrycie nieskończoności i jej wpływ na renesansową wizję kosmosu i człowieka. Panteizm** i antydogmatyzm filozofii **G. Bruna** („boskość człowieka” i „nieskończoność świata”). Filozofia przyrody **G. Galileusza** i jej wpływ na świadomość nowożytną Europy. Nowy sposób odczytywania Księgi Natury. **Odkrycie nieskończoności** w nauce, sztuce i filozofii. **2 godz.**

- **Odkrycie czasu historycznego.** Krytyka providencjalistycznej wizji dziejów. Różnice między antyczną (dynamiczną i otwartą) a średniowieczną (statyczną i zamkniętą) koncepcją umysłu i świata: analiza porównawcza. **Narodziny czasu historycznego.** Nowa koncepcja dziejów (**N. Machiavelli**): człowiek jako podmiot polityczny. Polityka a wartości. Sprawa „racji stanu”. **Utopie renesansowe i ich znaczenie;** T. Morus, T. Campanella. **Sceptycyzm Montaigne'a; rewizja humanizmu renesansowego: załamanie się optymistycznej wizji świata i człowieka. 2 godz.**

- **Ogólna charakterystyka wieku XVII. Dwaj wielcy reformatorzy nauki: F. Bacon, R. Kartezjusz.**

- F. Bacon – nowa koncepcja wiedzy i poznania: nauka jako **technologia**(waga eksperymentu w odkrywaniu sekretów przyrody). Krytyka wiedzy spekulatywnej. Krytyka sylogizmu. **Teoria idoli;** praktyczny wymiar wiedzy. Indukcja eliminacyjna. Utopia społeczna F. Bacona. **1 godz.**

- **Przewrót Kartezjusza** – nowy paradygmat filozoficzny. Zwrot ku podmiotowi: waga pierwszoosobowego punktu widzenia. **Kartezjańska**

koncepcja filozofii pierwszej. Odkrycie Cogito. Przesunięcie zainteresowań filozofii z ontologii na filozofię poznania. Wątpliwości związane z istnieniem świata zewnętrznego. **Dedukcjonizm Kartezjusza.** Narzędzia rozumu: intuicja, dedukcja, analiza i synteza. Metafizyka i fizyka: dwa filary programu Kartezjusza. Bóg jako fundament prawomocności poznania. **Sceptycyzm metodologiczny i jego konsekwencje.** Nowożytny wynalazek umysłu. **Mentalistyczna filozofia poznania Kartezjusza.** Ewidencjalistyczna teoria prawdy. Stosunek Kartezjusza do klasycznej teorii prawdy. **Geneza i źródła wiedzy.** Kryteria wiedzy pewnej. Wartość introspekcji. Trzy rodzaje idei. Racjonalizm genetyczny Kartezjusza i jego założenia. **2 godz.**

- **Sprawa relacji między umysłem a ciałem** z perspektywy metafizyki i fizyki nowożytnej. Problem tzw. mostu. Sprawa dualizmu psychofizycznego i jego implikacje. **Nowożytne spory o naturę świata. Konsekwencje dualizmu Kartezjusza:** dwie linie rozwojowe: Idealizm: (N. Malebranche, A. Geulinx) – materializm (P. Gassendi, T. Hobbes). Radykalizacja dualizmu w myśli okazjonalistycznej. **1 godz.**
- **Materializm mechanistyczny T. Hobbesa.** Filozofia polityczna Hobbesa jako konsekwencja mechanistycznej koncepcji przyrody. Antropologia naturalistyczna Hobbesa. Trzy sposoby rozumienia pojęcie stanu naturalnego. Geneza państwa politycznego. Geneza i konsekwencje umowy społecznej. Mechanistyczna wizja państwa (*Lewiatan*). Granice ludzkiej wolności. Uprawnienia suwerena. Rola państwa: autorytaryzm czy liberalizm? **2 godz.**
- **Opozycje wobec dualizmu psychofizycznego Kartezjusza: Filozofia Spinozy.** Co to jest substancja? *Deus sive Natura. Natura naturata – natura naturans.* Spór Spinozy z Kartezjuszem: paralelizm psychofizyczny. Metoda matematyczna jako narzędzie dochodzenia do wiedzy pewnej. Aksjomatyzacja wiedzy. Problem tożsamości. **2 godz.**
- **Filozofia Leibniza Pluralizm ontologiczny** (metafizyczny) jako reakcja na dualizm Kartezjusza i monizm Spinozy. Próba formalizacji wiedzy: *Lingua characteristica.* Panmatematyzmi panlogiczny pluralizm: monadologia. Jedność świata: harmonia jako nieskończona różnorodność jednostkowych monad. Prawo ciągłości. Logika, fizyka i metafizyka – trzy filary ontologii. Przekroczenie dualizmu Kartezjusza i monizmu Spinozy. Modalna natura świata i granice przygodności. Światy faktyczne i światy możliwe. niesprzeczność jako logiczna podstawa bytu. Leibnizjańska koncepcja substancji jako podmiotu zmian (monada). Dwie logiczne zasady ontologii: zasad niesprzeczności i racji dostatecznej oraz ich konsekwencje. Granice konieczności mechanicznych: przyczyny sprawcze a przyczyny celowe. Mechanistyczna i teleologiczna perspektywa wyjaśniania świata. **2 godz.**

- **Filozofia poznania Leibniza:** prawdy rozumowe i faktyczne. Podmiotowoorzecznikowa natura sądów i jej konsekwencje teoretyczne: prawdy skończenie analityczne i nieskończenie analityczne. Stanowisko Leibniza wobec sporu racjonalistów z empirystami: obrona racjonalizmu umiarkowanego. Polemika Leibniza z Lockiem: granice doświadczenia. **Przygodność i konieczność; sprawa ludzkiej wolności.** Konieczność logiczna a konieczność hipotetyczna. Przewyciężenie determinizmu Spinozy i mechanicyzmu Kartezjusza. Prawo tożsamości i prawo ciągłości. Leibnizjański optymizm metafizyczny: próba obrony wolności człowieka w świecie wybranym przez Boga. Przygodność i konieczność w ujęciu Leibniza.
2 godz.

- **Nowożytne spory wokół substancji. Podsumowanie.**

Redukcjonizm ontologiczny. Spory o naturę substancji: Kartezjusz Spinoza, Leibniz. Kartezjańskie pojęcie substancji jako podłoża właściwości. Spinozjańska jedność substancji: substancja i jej atrybuty. Leibnizjańska koncepcja substancji jako podłoża dynamiki (energii).

Nowożytne spory wokół ruchu, jego natury i źródeł. Sprawa przestrzenności ciała: Kartezjusz-Spinoza-Leibniz. Problem statusu czasu i przestrzeni: polemika Leibniza z Kartezjuszem i Newtonem. Waga praw mechaniki i jej ograniczenia; zmiany mechanistyczne i celowościowe. Teleologia Leibniza.

Nowożytne spory wokół miejsca i roli Boga. Kartezjusz: Bóg jako źródło ruchu. Immanentyzacja Boga i jej konsekwencje w filozofii Spinozy. Miejsce i rola Boga w systemie Leibniza. Bóg filozofów i Bóg teologów. Bóg Pascala. Bóg Locke'a a Bóg Berkeleya.

2 godz.

- **J. Locke wobec sporów nowożytności.** Sprawa dostępu do tzw. świata zewnętrznego: skąd wiem to, co wiemy? Jakości pierwotne i wtórne. Stanowisko Locke'a w sprawie natury substancji. Filozofia poznania. Spór o naturę i genezę pojęć. Natura idei. Krytyka idei wrodzonych. Umysł jako *tabula rasa*. Podział idei na proste i złożone. Granice poznania: wiedza nie sięga poza nasze idee. Sprawa idei negatywnych.

Granice realizmu. **Spór o naturę ludzkiej tożsamości;** rola świadomości i pamięci w konstituowaniu się tożsamości człowieka (przygodność tożsamości).

2 godz.

- **Filozofia polityczna Locke'a.** Stan natury a społeczeństwo polityczne. Filozofia prawa naturalnego. Umowa społeczna i jej geneza. Liberalizm polityczny J. Locke'a: polemika z R. Filmerem i T. Hobbsem. Apologia własności. Narodziny liberalizmu nowożytnego. Filozofia społeczeństwa obywatelskiego: podział władzy, rozdział władzy świeckiej od kościelnej, tolerancja jako podstawowa cnota obywatelska. **Filozofia władzy politycznej Monteskiusza; trójstopniowa struktura władzy. 2 godz.**

- **G. Berkeley:** radykalizacja empiryzmu Locke'a. *Esse est percipi*; redukcja ontologii do epistemologii. Krytyka realizmu epistemologicznego. Odrzucenie podziału na jakości pierwotne i wtórne i jego konsekwencje: skrajny fenomenalizm i immaterializm. Filozofia poznania: natura i geneza pojęć. Geneza pojęć ogólnych. Krytyka realizmu bezpośredniego; argumenty przeciwko realizmowi. Rola Boga a sprawa ciągłości istnienia. Bóg jako gwarant rzeczywistości świata zewnętrznego. **2 godz.**

- **Przewrót D. Hume'a:** destrukcja paradygmatu Kartezjusza. Kres mentalizmu epistemologicznego. Krytyka substancji materialnej i duchowej. Destrukcja Kartezjańskiej koncepcji umysłu. Dewaluacja wiedzy spekulatywnej: krytyka metafizyki. Kłopoty z rzeczywistością istnienia: agnostycyzm Hume'a. Stanowisko Hume'a w sprawie natury i genezy pojęć. Geneza treści poznawczych (percepcji). Impresje i idee. Zasady kojarzenia idei (podobieństwo, styczność, zw., przyczynowy). Krytyka koniecznego związku przyczynowego i jej konsekwencje. W poszukiwaniu wiedzy pewnej: kłopoty z indukcją. Dwa typy wiedzy: wiedza o ideach i wiedza o faktach. Filozofia natury ludzkiej: rola uczuć i namiętności. Kłopoty z prawomocnością sądów naukowych: „bezpodstawność” naszej wiedzy. **2 godz.**

- Nowożytny fundacjonalizm epistemologiczny i jego założenia. Podsumowanie. Nowożytne spory wokół genezy i natury wiedzy.

Opozycja empiryczna wobec racjonalizmu Kartezjusza: J. [Locke](#), [G. Berkeley](#), [D. Hume](#). Opozycja fideistyczna: **B. Pascal** - porządek serca a porządek rozumu. Granice racjonalizmu. Granice empiryzmu. **Spór o genezę i naturę wiedzy**: między racjonalizmem genetycznym (natywizmem) a empiryzmem genetycznym. Aprioryści i aposterioryści nowożytni.

1 godz.

- **Teoretyczne konsekwencje sceptycyzmu Hume'a. Kant wobec sceptycyzmu Hume'a. Przewrót kopernikański Kanta**: zakwestionowanie tradycyjnej epistemologii: dwa pnie poznania. Krytyka czystego rozumu. Kant wobec fizyki Newtona: czy nauka opisuje świat takim, jakim on jest „sam w sobie”? **Granice wiedzy. Trójpoziomowa struktura wiedzy o świecie**. Teoria sądów. **Granice rozumu teoretycznego. 2 godz.**
 - **Granice prawomocności wiedzy**. Jak wiedza jest możliwa? Kryzys nowożytnej idei reprezentacji. Dewaluacja 'prawdziwościowych' modeli poznania. Przewyciężenie empiryzmu i racjonalizmu nowożytnego. **Filozofia krytyczna Kanta**: granice ludzkich kompetencji poznawczych. **Nowa koncepcja pomiotu ludzkiego: ja transcendentalne** (transcendentalna jedność apercpcji). **Transcendentalizm Kanta**: sprawa prawomocności poznania. Kryzys spekulatywnych syntez metafizycznych. Kantowski sprzeciw wobec tradycyjnej metafizyki. Czy i jak jest możliwa metafizyka? **3 godz.**
 - **Filozofia praktycznego rozumu**: człowiek wobec wyzwań moralnych. Sprawa ludzkiej wolności. Człowiek jako podmiot moralny. Etyka bez kodeksu. **2 godz.**
 - **Ogólna charakterystyka Oświecenia. Oświeceniowe koncepcje dziejów**: historiozofia niemieckiego i francuskiego Oświecenia. Spór o podmiot dziejów i naturę historii: A.N. Condorcet – J.J. Rousseau. **1 godz.** Nowożytny materializm mechanistyczny (**Holbach, Diderot, Helwecjusz, La Mettrie**). **W poszukiwaniu racjonalnej formy rządzenia**: dwa modele demokracji: J. Locke–J.J.Rousseau. **Nowożytne spory o naturę i kompetencje władzy politycznej**. Hobbes, Locke, Rousseau, Monteskiusz. Podsumowanie.
 - **Oświeceniowe spory w sprawie genezy i wartości własności prywatnej**: krytycy i apologety. Utopia w myśli plebejskiej: **Morelly i Mably 2 godz.**
 - **Nowożytne spory wokół Kantowskich noumenów. Klasyczna filozofia niemiecka: J. G. Fichte'go filozofia czynu** jako radykalizacja Kantowskiego przewrotu kopernikańskiego. Świat jako ludzka eksterioryzacja. Fichte a filozofia romantyczna. **2 godz.**
 - **Romantyzm**: przeciwko nadużyciom rozumu oświeceniowego. Główne założenia filozofii romantycznej. Wolność jako podstawowe zagadnienie polityczno-moralne. F. W. J. Schellinga próba pogodzenia Kanta z Fichtem. **2 godz.**
 - **Przewrót Hegla**: dialektyczna teoria rzeczywistości: przewyciężenie nowożytnego dualizmu. Panlogiczny charakter dziejów. Historyczność ludzkiej egzystencji. Dialektyka Hegłowska i jej specyfika. Koncepcja alienacji: wymiar ontologiczny, historyczny i antropologiczny. **2 godz.** **Teoria państwa**. Natura historii. Dzieje filozofii jako proces postępu samowiedzy. Idea „chytrności rozumu”. Dialektyczna racjonalizacja teologii.
- Wartość Hegla i jego wpływ na dalsze dzieje filozofii. 2 godz.**

- **Próby przewyciężenia Hegla (wprowadzenie):**

Transcendentalno-woluntarystyczna (A. Schopenhauer), Indywidualistyczna (S. Kierkegaard),
Naturalistyczna (L. Feuerbach), Materialistyczna (K. Marks),
Pozytywistyczna (A. Comte).

1 godz.

- **Spór Schopenhauera z Heglem:** świat jako wola i przedstawienie. Transcendentalny idealizm woluntarystyczny. Metafizyka woli i jej konsekwencje etyczne. Wpływ Kanta i filozofii indyjskiej na poglądy Schopenhauera. Rola sztuki w procesie wyzwiania się ze świata fenomenów. Etyka współczucia.

2 godz.

- **S. Kierkegaard jako krytyk Hegla**

Przeciwno teologii racjonalnej. Człowiek jako podmiot wiary.

W poszukiwaniu człowieka autentycznego: egzystencjalny dialog z Bogiem.

Obrachunki z nowożytnością: Kartezjańska wartość wątplenia i jej granice.

Obrachunki z Kantem: człowiek w perspektywie rzeczywistości noumenalnej.

Obrachunki z Heglem: permanentna negatywność myślenia jako droga do egzystencji autentycznej. Wieczna aktualność doświadczenia Hioba i Abrahama.

Teologiczne zawieszenie etyki.

2 godz.

Lewica i prawica heglowska (ogólna charakterystyka)

Idea *praxis* w klasycznej filozofii niemieckiej i jej konfiguracje. L. Feuerbach

– filozofia człowieka i problem alienacji. Teologia jako klucz do antropologii.

2 godz.

Przewrót K. Marksa

Trzy źródła filozofii marksistowskiej (klasyczna filozofia niemiecka, ekonomia angielska, socjalizm utopijny). Marksowski projekt przestawiania Hegla „z głowy na nogi”. Praktyczny wymiar myślenia: nowa wizja dziejów. Własność prywatna i sprawa alienacji pracy. Marksowska filozofia *praxis*. **Dzieje idei alienacji w myśli niemieckiej. 2 godz.**

- **Przewrót A. Comte’a:** narodziny filozofii pozytywnej. Prekursorzy i źródła pozytywizmu.

Reforma nauki: nowa koncepcja naukowości. Miejsce i rola filozofii. Historiozofia Comte’a: teoria trzech stadiów. Teoretyczne konsekwencje przewrotu pozytywistycznego Comte’a. Ogólna charakterystyka pozytywizmu angielskiego: Hume, Bentham i Mill **2 godz.**

Treści merytoryczne

Naturalistyczne wątki filozofii Renesansu:

G. Cardano, *54 argumenty za śmiertelnością duszy*,
P. Pomponazzi, *Naturalne przyczyny niezwykłych zjawisk*, i: *Dusza ludzka w każdej swojej części zależy od organu*, Giordano Bruno, *O braterskim entuzjazmie* oraz fragm., *Kambraceńskiakrotyzm* oraz G. C. Vanini, *O Bogu i religiach* oraz Y. Campanella, *List do Galileusza* [w:] A. Nowicki (red.) *Filozofia włoskiego Odrodzenia*, PWN, Warszawa 1967.

Wątki platońskie w filozofii Odrodzenia. Analiza: M. M. Ficino, *O nieśmiertelności duszy* [w:] A. Nowicki, *ibid.* Oraz: Pico Della Mirandola, *O godności człowieka*.

2 godz.

Rola reformacji w kształtowaniu się świadomości renesansowej. Dyskusja wokół: Marcin Luter, *95 Tez*.

Rola Arian w kształtowaniu się świadomości nowożytnej. Dyskusja wokół wybranych fragm., *Bracia polscy*, Wydawnictwo Krytyka Polityczna, Warszawa 2013.

Dyskusja wokół tekstu: *Rola etyki protestanckiej w procesie modernizacji* oraz *Dopasowanie religii dokapitalizmu*, w: T. Buksiński, *Moderność*, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2001. **2 godz.**

Waga i rola humanizmu renesansowego: analiza wybranych fragm.: Erazm z Rotterdamu, *Pochwała głupoty* (dowolne wydanie). Dyskusja wokół: L. Kołakowski, *Erazm i jego Bóg*, [w:] *Pochwała niekonsekwencji. Pisma rozproszone z lat 1955-1968*, Puls Publications, London 1989, s. 13-20.

Problem nieskończoności. Dyskusja wokół tekstu Ch. Seife, *Zero niebezpieczna idea. Koncepcja zera w historii nauki. Od filozofii do matematyki*, Amebr, Warszawa, (rozdz. *Nieskończony Bóg nicości. Teologia zera*, s. 74-90. **1 godz.**

Renesansowa filozofia polityki. Czym winien charakteryzować się polityk renesansowy? Analiza i dyskusja wokół: N. Machiavelli, *Książę* (dowolne wydanie). *Polityka a wartości*. **2 godz.**

Kryzys optymizmu renesansowego: Montaigne i jego antropologia. Wartość myślenia niesystemowego. Analiza: M. Montaigne, *Próby (Pochwała Raymonda Sebonda)* dowolne wydanie.

Dyskusja wokół tekstu: M. Żarowski, *Istnienie jako styl. Renesansowi mistrzowie o godności bytu ludzkiego*, w: „Przegląd Filozoficzno-Literacki”, nr 1-2, 2012, ss. 135-178.

2 godz.

Utopie renesansowe. Dyskusja wokół: T. Morus, *Utopia. Książeczka zaiste złota i niemniej pożyteczna jak przyjemna o najlepszym ustroju państwa i nieznaney dotąd wyspie Utopii* oraz T. Campanella, *Miasto Słońca* (dowolne wydanie). Dyskusja wokół: T. Campanella, *List do Galileusza* oraz *O boskości i potędze człowieka* w: A. Nowicki, *Filozofia włoskiego Odrodzenia*, op. *Cit.*

1 godz.

Wartość filozofii F. Bacona. Analizy wybranych fragm., F. Bacon, *Novum Organum* (zwłaszcza: *Plan dzieła i Aforyzmy Księgi Pierwszej*).

Analiza i dyskusja wokół utopii Bacona: F. Bacon, *Nowa Atlantyda* (dowolne wydanie).

2 godz.

Przewrót Kartezjusza i jego znaczenie. Krytycyzm Kartezjusza. Dyskusja wokół Kartezjańskiej krytyki wiedzy zmysłowej. Argument ze snu. Waga rozumu: dlaczego umysł jest bardziej znany niż ciało? Co to jest umysł? Analiza *Medytacji o pierwszej filozofii*. Rekonstrukcja metody Kartezjusza. Analiza *Rozprawy o metodzie*, cz. trzecia i czwarta. **2 godz.**

Czy Kartezjusz był dualistą? Dyskusja wokół: R. Descartes, *Namiętności duszy* (art. 1, 2, 5, 6, 7, 10, *Medytacji szóstej* oraz *Człowiek. Opis ciała ludzkiego*, PWN, Warszawa 1989, w tym: *Opis ciała ludzkiego i wszystkich jego czynności*, cz. I-III.

1 godz.

Okazjonalizm – radykalizacja filozofii Kartezjusza. Analiza wybranych fragm., Geulincx, *Metafizyka prawdziwa*, Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2009, w szczególności: cz. I, twierdz. 8, 9, 11, 12, cz. II: twierdz. 1, 2, 4, 7, cz. III, twierdz., 2, 5. Oraz *Uwagi do metafizyki prawdziwej*: 6-17. *Uwagi do metafizyki pierwszej*, 66-77.

1 godz.

B. Pascal jako krytyk Kartezjusza. Fideizm przeciwko racjonalizmowi. Bóg filozofów a Bóg teologów. Dyskusja wokół *Myśli* Pascala (dowolne wydanie). Oraz analiza i dyskusja wokół: *Boski zakład*, w: Ch. Seife, *Zero niebezpieczna idea. Koncepcja zera w historii nauki. Rozdz. Zakład Pascala*. **1 godz.**

Spinozjańska metoda *more geometrico* i jej konsekwencje: Świat bez transcendencji: immanentyzacja Boga. Bóg Spinoza a Bóg Pascala. Czy Spinoza przełamuje dualizm Kartezjusza? Analiza wybranych fragm.:

- B. Spinoza, *Etyka w porządku geometrycznym dowiedziona*, przekł. J. Myślicki, PWN, Warszawa 2008: (*O Bogu, O naturze i pochodzeniu duszy* (fragm.), *O naturze i pochodzeniu afektów, O niewoli ludzkiej czyli o siłach afektów* (fragm.)).

2 godz.

Leibniza teoria poznania. wobec Czy Leibniz był natywiwą? Analiza wybranych fragm., W. G., Leibniz, *Nowe zasady dotyczące umysłu ludzkiego* (w szczególności rozdz. *Czy istnieją idee wrodzone?*). Dyskusja wokół:

- P. Gut, *Leibniz o substancji*, w: P. Gut, *Leibniz. Myśl filozoficzna w XVII wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004, s. 59-106.

1 godz.

Leibniz: sprawa zła moralnego. Co oznacza, że świat jest *najlepszym z możliwych światów*? Sprawa celowości świata.

- Analiza wybranych fragm.: G. W. Leibniz, *Teodycea. O dobroci Boga, wolności człowieka i pochodzeniu zła. Przedmowa*

Leibniza, oraz *Streszczenie sporu ujęte na sposób scholastyczny*.

- Dyskusja wokół: K. Kopania, *Siła dedukcji i słabość człowieka*, s. VII-XXVIII.

2 godz.

Podstawowe założenia materializmu mechanistycznego Hobbesa. Człowiek i jego stan natury: Analiza wybranych fragm.,:

- T. Hobbes, *Elementy filozofii*, przekł. Cz. Znamierowski, PWN, Warszawa 1956, (Cz. I, rozdz. I, *O filozofii*, rozdz. II, *O wyrazach*. Cz. II, rozdz. *O przyczynie i skutku*, *O człowieku*).

Związki mechanicyzmu materialistycznego Hobbesa z jego filozofią polityczną. Dyskusja wokół wybranych fragm.,

- T. Hobbes, *Lewiatan czyli materia, forma i władza państwa kościelnego i świeckiego*, przekł. Cz. Znamierowski, PWN, Warszawa 1956: rozdz. XIV, *O pierwszym i drugim prawie naturalnym*, rozdz. XXVI, *O prawach państwowych*, rozdz. XXX, *O obowiązkach suwerennego reprezentanta*.

2 godz.

Locke jako krytyk Kartezjusza. Empiryzm Locke'a: źródła i granice poznania ludzkiego. Natura i granice doświadczenia. Analiza wybranych fragm.,: J. Locke, *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*, przekł., B. J. Gawęcki, t. 1-2, Warszawa 1955:

- Ks. I, rozdz. II: *Nie ma w umyśle zasad wrodzonych*, t. I, Ks. II, rozdz. I *O ideach w ogólności i ich pochodzeniu*, t. II, Ks. IV, rozdz. IX, *Nasza wiedza o istnieniu*, rozdz. X, *O naszej wiedzy o istnieniu Boga*, rozdz. XI, *O naszej wiedzy dotyczącej istnienia innych rzeczy*.

Główne założenia filozofii politycznej Locke'a. Wartość, natura i granice tolerancji. Analiza: J. Locke, *List o tolerancji*. Polemika z Filmerem. Relacje między ludem a władzą.

- Analiza wybranych fragm., J. Locke, *Dwa traktaty o rządzie*, BKF, Warszawa 1992.

2 godz.

Radykalizacja empiryzmu i jej konsekwencje. Polemika Berkeleya z Lockiem: analiza wybranych fragm.:

G. Berkeley, *Traktat o zasadach ludzkiego poznania. Trzy dialogi między Hylasem a Filonousem*.

2 godz.

Obrachunki Hume'a z stanowiskami nowożytności w sprawie substancji i mentalistycznej koncepcji poznania. Analiza wybranych fragm.,:

- D. Hume, *Badania dotyczące rozumu ludzkiego*, przekł. J. Łukasiewicz, BKF, Warszawa 1977 (*Wątpliwości*

sceptyczne dotyczące czynności rozumu, ss. 9-12, 1723, 33-39, 41-48, 51-59), oraz:

- D. Hume, *Filozofia naturalna*, przekł., A. Hochfeldowa, BKF, Warszawa 1962, rozdz. IX-XV i *Esej o samobójstwie*.

2 godz.

Semestr letni

Istota i wartość przewrotu kopernikańskiego I. Kanta:

I. Kant, *Co to jest Oświecenie? Granice rozumu*:

I. Kant, *Krytyka czystego rozumu*, przekł., R. Ingarden, BKF, Warszawa 1957, t. I, ss. 26-33.

2 godz.

Rola i natura moralności: Dyskusja wokół tekstu: I. Kant, *O rzekomym prawie kłamstwa z miłości bliźniego*, [w:], „Przegląd Filozoficzny”. Nowa Seria, Rocznik 13, nr 4 (52), 2004, ss.25-29.

1 godz.

Status i natura przyszłej metafizyki; I. Kant, *Prolegomena do wszelkiej przyszłej metafizyki, która będzie mogła wystąpić jako nauka* (dowolne wydanie), z tego: *Jak w ogóle jest możliwa metafizyka*.

1 godz.

Rola Wielkiej Encyklopedii Francuskiej. Znaczenie D. Diderota. Dyskusja wokół tekstu: J. Litwin, *Kontrowersje Diderota i filozofia dialogu*, w: J. Litwin, *Eseje o dialogach wewnętrznych*, PWN, Warszawa 1967, s. 15-47.

Miejsce Woltera w sporach oświeceniowych. Analiza: Wolter, *Kandyd czyli optymizm*, [w:] *Powiastrki filozoficzne*, przekł., T. Żeleński-Boy, Warszawa 1955.

1 godz.

Założenia oświeceniowej idei postępu, analiza i dyskusja wokół tekstu:

A.N. Condorcet, *Szkic obrazu postępu ducha ludzkiego poprzez dzieje*, BKF, Warszawa 1957.

2 godz.

J. J. Rousseau – jako krytyk postępu. Analiza: J. J. Rousseau, *Czy odrodzenie nauk i sztuk przyczyniło się do poprawy obyczajów?, Rozprawa o pochodzeniu i podstawach nierówności między ludźmi* [w:] *Trzy rozprawy z filozofii społecznej*, przekł. H. Elzenberg, BKF, Warszawa 1956: ss. 9-24, ss. 127-129, 140-143, 168-176, 182-185, 2000-2004, 226-230.

2 godz.

Analiza fragmentów:

J. J. Rousseau, *Umowa społeczna*: Ks. I, rozdz. 1, 2, 4, 6, Ks. IV, rozdz. 1, 8. *Fragm.*, *Przedmowy do Narcyza*, ss. 307-327.

1 godz.

Rekonstrukcja niemieckiego paradygmatu postępu: spór Kanta z Herderem.

Analiza tekstu: I. Kant, *Spór fakultetów*, przekł., M. Żelazny, Wydawnictwo Rolewski, Toruń 2003, rozdz. 2, *Wznowione pytanie: Czy ludzki rodzaj stale zmierza ku temu, co lepsze*, ss. 129-146.

1 godz.

Herderowski model postępu: Analiza: J. G. Herder, *Myśli o filozofii dziejów*, przekł. Z. Skuza, Dom Wydawniczy Elipsa 2000: Ks. IV, Ks. V, ss. 54-71 oraz: Z. Skuza, *Filozofia antropologiczna Herdera*, ss. 7-34 (tamże).

1 godz.

Radykalizacja przewrotu kopernikańskiego Kanta w myśli Fichtego.

Dyskusja wokół:

J. G. Fichte, *Teoria wiedzy*, Warszawa 1996;

t. 1, *Pierwsze i Drugie wprowadzenie do Teorii Wiedzy*.

J. G. Fichte, *Powołanie człowieka*, Warszawa 1956 (fragm.).

2 godz.

Dialektyczny immanentyzm Hegla. Analiza tekstów: G. W. F. Hegel, *Wykłady z filozofii dziejów*, przekł. A. Landman, BKF, Warszawa 1958;

- t. 1: *Wstęp Hegla*, par. *Podział*,
- tom 2: *Oświecenie i rewolucja*, ss. 352-359
- G. W. F. Hegel, *Zasady filozofii prawa*, przekł., A. Landman, BKF, Warszawa 1969 *Uzupełnienia*, ss. 341-354.

2 godz.

Schopenhauer jako krytyk Kanta i Hegla. Dyskusja wokół tekstu: A.

Schopenhauer, *Świat jako wola i przedstawienie*, przekł. J. Garewicz, PWN, Warszawa 2011, t. 1, ss. 30-56 (fragm.).

2 godz.

S. Kierkegaard: człowiek jako podmiot wiary.

Dyskusja wokół tekstów: S. Kierkegaard, *Bojaźń i drżenie, Choroba na śmierć*, przekł. J. Iwaszkiewicz, Poznań 1995:

- *Pochwała Abrahama*
- *Problemat I: Czy może istnieć teologiczne zawieszenie etyki*
- *Problemat III: Czy można obronić Abrahama?*

Przesłanie Hioba. Analiza: S. Kierkegaard, *Hiob*, w: *Pisma mniejsze*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, ss. 143-161.

Krytyka epoki rozumu: S. Kierkegaard, *Recenzja literacka*, [w:] „Kronos”, nr 1/2008, ss. 31-56.

2 godz.

Maxa Stirnera krytyka Hegla: indywidualizm jako droga do wolności.

Analiza wybranych fragm. tekstów:

M. Stirner, *Jedyny i jego własność*, PWN, Warszawa 1995.

2 godz.

Feuerbachowska krytyka Hegla i Stirnera. Dyskusja wokół fragm., L.

Feuerbach, *Wykłady o istocie religii*, przekł., E. Skowron i T. Witwicki, Warszawa 1981:

- Wykład 1-6, 23, 28-30 oraz:
- L. Feuerbach, *Zasady filozofii przyszłości*, w L. Feuerbach, *Wybór pism II*, przekł. K. Krzemieniowa i M. Skwieciński, PWN, Warszawa 1988:
- *Przedmowa*
- *Istota religii w ujęciu Lutra*
- *O istocie chrześcijaństwa w odniesieniu do Jedyne i jego własności • O istocie religii.*
- **2 godz.**

-
- **Główne założenia socjalizmu utopijnego.** Dyskusja wokół: C.H. Saint-Simon, *Pisma wybrane*, przekł., J. Trybusiewicz, Warszawa

1968, t.1: *Listy mieszkańca Genewy do swoich współczesnych* (List pierwszy); oraz: t. 2: *O systemie industrialnym, Klasa proletariuszy*.

- **2 godz.**

Przewrót filozoficzny Marksa: przezwyciężenie stanowiska Hegla.

K. Marks, analiza fragm.: K. Marks, *Ideologia niemiecka, Manifest komunistyczny, Kapitał* (fragm..) i *Tezy o Feuerbachu*.

2 godz.

Filozofia pozytywna – główne założenia.

Przewrót pozytywistyczny Comte'a. Analiza wybranych fragm.

A. Comte, *Metoda pozytywna w szesnastu wykładach*, Warszawa 1961:

Wykład 1, *Istota i znaczenie metody pozytywnej*.

3.4 Metody dydaktyczne

Np.:

Wykład: wykład problemowy, wykład z prezentacją multimedialną, metody kształcenia na odległość

Ćwiczenia: analiza tekstów z dyskusją, metoda projektów(projekt badawczy, wdrożeniowy, praktyczny), praca w grupach (rozwiązywanie zadań, dyskusja), gry dydaktyczne, metody kształcenia na odległość Laboratorium: *wykonywanie doświadczeń, projektowanie doświadczeń*

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
Ek_01	Egzamin ustny	Wykład
Ek_02	Obserwacja w trakcie zajęć	Ćwiczenia
Ek_03	Obserwacja w trakcie zajęć	Wykład
Ek_04	Obserwacja w trakcie zajęć	Wykład
Ek_05	Obserwacja w trakcie zajęć	Ćwiczenia
Ek_06	Obserwacja w trakcie zajęć	Ćwiczenia

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Warunkiem zaliczenia wykładu jest obecność na nim
 Warunkiem zaliczenia ćwiczeń jest czynne uczestnictwo w nich polegające na dyskusji poszczególnych dzieł filozofów nowożytnych

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	120
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	10
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	30
SUMA GODZIN	150
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	5

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie dotyczy
zasady i formy odbywania praktyk	Nie dotyczy

7. LITERATURA

Literatura podstawowa: **LITERATURA ZOSTAŁA PODANA PRZY SZCZEGÓŁOWYM WYKAZIE TREŚCI WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ**

Literatura uzupełniająca:

W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, tom II, Filozofia Nowożytna do roku 1830, Warszawa 1968;

B.A.G. Fuller, Historia filozofii, tom II, Filozofia nowożytna, przełożył Cz. Znamierski, Warszawa 1967;

F. Copleston, Historia filozofii, Tom: IV, V, VI, VII, Warszawa 1998

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej